

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Sent á samráðsgátt

Reykjavík, 19. september 2025

Efni: Umsögn Samtaka iðnaðarins áform um breytingu á ýmsum lögum vegna einföldunar regluverks og aukinnar skilvirkni eftirlits með hollustuháttum, mengunarvörnum og matvælum, mál s-160/2025

Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“) hafa tekið til umsagnar áform um breytingu á ýmsum lögum vegna einföldunar regluverks og aukinnar skilvirkni eftirlits með hollustuháttum, mengunarvörnum og matvælum, mál s-160/2025 sem birt var í samráðsgátt 5. september sl. Samtökin fagna mjög fyrirhuguðum breytingum sem gera ráð fyrir að ábyrgð á eftirliti með hollustuháttum og mengunarvörnum verði fært frá heilbrigðiseftirliti til Umhverfis- og orkustofnunar og ábyrgð á eftirliti með matvælum færist frá heilbrigðiseftirliti til Matvælastofnunar.

Samtökin hafa kallað eftir því að eftirlit verði fært til stofnana ríkisins til að tryggja samræmt og skilvirkt eftirlit sem uppfyllir þær skuldbindingar sem Ísland hefur undirgengist á grundvelli EES-samningsins. Núverandi fyrirkomulag hefur skapað óhagræði vegna ósamræmis í framkvæmd ásamt því að skapa óvissu fyrir iðnfyrirtæki. Fyrirhugaðar breytingar munu þannig hafa jákvæð áhrif á íslenskan iðnað með auknu samræmi, skilvirkni og betri yfirsýn.

Samtökin leggja þó ríka áherslu á að eftirlitskostnaður fyrirtækja á landsbyggðinni hækki ekki við fyrirhugaðar breytingar og þær skapi þannig ójafnræði á markaði eftir staðsetningu. Mikilvægt er að sporna við því samhliða fyrirhuguðum breytingum. Samtökin telja sérstaka þörf á að skoða áhrif á eftirlitskostnað minni fyrirtækja í dreifbýli.

Áhættustýrt eftirlit

Eftirlitsskyld fyrirtæki þurfa fyrirsjáanleika og vegur þar þungt að umgjörð áhættustýringar og mat á eftirlitsþörf sé í samræmi við raunverulega þörf. Áhættustýring og markvisst eftirlit er grundvallarstef í evrópulöggjöf um eftirlit með matvælum og mengunarvöldum sem Ísland hefur innleitt í íslenskan rétt. Samt sem áður hefur mikið vantað upp á að áhættumat sé unnið markvisst og skipulag eftirlits grundvallað á því. Innleiðing gæðakerfa hefur dregið úr þörf fyrir umfangsmikið eftirlit á ýmsum sviðum og má með auknu sjálfseftirliti takmarka áhættu frekar og þar með stuðla að betri nýtingu á starfskröftum eftirlitsaðila.

Því skal haldið til haga að ríkasta hagsmuni af skaðlausri starfsemi hefur sá sem fer fyrir þeirri starfsemi. Atvinnurekendur eru því síður en svo andsnúnir eftirliti, enda eiga þeir allt undir að tryggja gæði sinnar framleiðslu og/eða þjónustu og bera alla áhættuna ef eitthvað misferst. Því

er fyrirtækjum umhugað um að eftirlitið sé skilvirk, fyrirsjáanlegt og í eðlilegu samhengi við þær hættur sem af starfsemi þeirra stafa.

Kröfur um menntun og faglega þekkingu

Samtökin vilja nýta tækifærið og benda á að ákvæðum laga um tilskyldar fagkröfur hefur ekki verið fylgt eftir og eru starfsleyfi fyrir leyfis skyldri starfsemi gefin út án þess að gætt sé að því að fyrirsvarsmaður rekstursins hafi til þess menntun og hæfni í samræmi við lagakröfur. Í lögum um handiðnað er til að mynda gerð skýlaus krafa um leyfi fyrir atvinnurekstri, sbr. 1.m gr. 2. gr., atvinnurekstur sem fellur undir reglugerð um löggiltar iðngreinar, nr. 940/1999, skal aðeins rekinn af iðnmeistara og ber meistarinn ábyrgð á að öll vinna sé rétt og vel af hendi leyst, sbr. 2., sbr. 1. mgr. 8. gr. laga um handiðnað nr. 42/1978. Aðilar sem hafa ekki tilskilda menntun, færni og réttindi eru líklegri til þess að uppfylla ekki öryggis- og gæðakröfur í samræmi við regluverk. Slíkt getur haft alvarlegar afleiðingar í för með sér. Með virku eftirliti með menntunarkröfum og fagþekkingu má því takmarka áhættu af starfsemi og þar með eftirlitsþörf.

Í þessu ljósi leggja samtökin áherslu á að fyrirkomulag leyfisveitinga og eftirlit með réttindaskyldri starfsemi verði endurskoðað samhliða þessum nauðsynlegu breytingum sem ráðast þarf í á skipulagi eftirlits með matvælum og mengunarvöldum. Tryggja þarf að reglum sé fylgt í hvívetna og starfs- og rekstrarleyfi í eftirlitsskyldri starfsemi uppfylli lagakröfur enda má með því draga úr áhættu starfseminnar og eftirlitsþörf.

Virðingarfyllt,
f.h. Samtaka iðnaðarins

Lilja Björk Guðmundsdóttir
Yfirlögfræðingur